

Govor ministra Iztoka Jarca na letnem posvetu Zadružne zveze Slovenije

Portorož, 13. in 14. marec 2008

(Velja govorjena beseda!)

Spoštovani zadružniki,

predsednik zadružne zveze in podpredsednik evropskega združenja zadrug in kooperativ, imenovanem COGECA, g. Peter Vrisk in predsednik omenjenega združenja g. Gert Van Dijkom,

in direktor g. Martin Nose,

cenjeni gosti,

v čast in veselje mi je, da vas lahko pozdravim na tradicionalnem že 35. letnem posvetu Zadružne zveze Slovenije.

Spremembe na trgih in SKP

Ko sem pred letom dni spregovoril v Portorožu, sem ravno začel svojo pot ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Zato mi dovolite, da na hitro potegnem črto pod opravljenim delom in se odzovem na nekatera aktualna dogajanja v kmetijstvu tako doma kot širše na globalnem trgu.

Že lani sem poudaril, da se **ekonomsko okolje za kmetijstvo pomembno spreminja**. Procesi globalizacije in liberalizacija svetovnega kmetijskega trga vse bolj spreminjajo pogoji konkurenčnosti na trgu kmetijskih pridelkov in hrane. Da se tem spremembam ne moremo izogniti, smo lahko zelo nazorno občutili ob nedavnih podražitvah hrane.

Slovensko kmetijstvo postaja v največji meri **odvisno od globalnih vplivov**, **skupna kmetijska politika** EU (SKP) pa se vedno bolj **liberalizira**. Dohodek kmetijskih gospodarstev bo ob spremembah, ki se napovedujejo na področju SKP, vse bolj odvisen od doseganja dohodka na trgu.

Prav zato je še toliko bolj pomembno, da se **kmetijstvo ustrezno organizira**, saj nihanje nastalih zaradi globalnih vplivov ne bo mogoče več tako učinkovito uravnavati s proračunskimi podporami, kot smo jih lahko doslej. Kmetijski pridelovalci si lahko dolgoročno obetajo zanesljivo rast dohodkov le ob večji **stroškovni učinkovitosti**, **rasti produktivnosti**, **predvsem pa ustvarjanju dodane vrednosti kmetijskim proizvodom in storitvam**.

Potrebno je poudariti, da mora biti gospodarska pobuda za razvoj kmetijskih gospodarstev predvsem na njih samih. Država ne more nadomestiti pomanjkanja iniciative in interesa po napredku. Lahko pa z različnimi ukrepi usmerja oz. pomaga pri doseganju zastavljenih ciljev.

Pregled SKP

Glede teh sprememb Slovenija kot predsedujoča Svetu EU vodi razpravo o učinkovitosti reforme skupne kmetijske politike EU iz leta 2003. Ministri bomo v ponedeljek na zasedanju v Bruslju poskušali sprejeti usmeritve za prilagoditve obstoječe kmetijske politike. Kot sem že večkrat povedal, ne gre za novo reformo SKP, ki bo stresla temelje evropskega modela kmetijstva. Kljub temu pa so spremembe na globalnem trgu tako velike, da »pregled SKP« vendarle ne predstavlja samo skupka obrobni tehničnih prilagoditev.

Najpomembnejše je, da bodo kmetje še naprej ohranili svobodo pri odločanju o tem, kaj bodo gojili in da **neposredna plačila** ne bodo odvisna od vrste pridelave. Takšna shema enotnega plačila kmetom omogoča večjo prilagajanje na klimatske spremembe, poleg tega pa tudi razvoj v smeri večjega prilagajanja trgu. Izvajanje te sheme naj bi se v prihodnje poenostavilo, predvsem pa postalo bolj učinkovito. Preostale proizvodno vezane podpore naj bi odpravljali postopno, pri čemer se naj bi upoštevala občutljivost posameznih sektorjev ter specifične razmere ranljivih območij v posameznih državah članicah. Spodnji prag plačil naj bi določile države članice, ministri pa tudi opozarjamo na možne negativne posledice v kmetijstvu pri določanju zgornjega praga plačil. Ključnega pomena za zagotavljanje javne podpore novi kmetijski politiki postaja navzkrižna skladnost, ki tudi sicer predstavlja glavno sestavino reformirane SKP.

V okviru tega pregleda bomo morali najti tudi odgovore na vprašanja modulacije oz. prenosa sredstev iz I. v II. steber SKP, obsega zahtev navzkrižne skladnosti itd.

V okviru **tržnih ukrepov** se ministri v večini strinjamo, da mora SKP vsebovati mehanizme, ki delujejo kot učinkovita varnostna mreža. Pri sistemu mlečnih kvot se predvideva »mehak prehod« na ukinitve kvot leta 2015. Le tako bomo zagotovili bolj nemoteno prilagoditev in predvidljivost za proizvajalce ter posebne ukrepe za ranljive regije, na katerih bi ukinitve mlečnih kvot ogrozila obstoj mlečne proizvodnje. Predvidena je tudi odprava obvezne prahe z ohranitvijo njenih pozitivnih okoljskih učinkov predvsem preko ukrepov razvoja podeželja.

Pregled SKP pa je spodbudil razpravo tudi o prihodnjih prednostnih nalogah na področju kmetijstva ter **soočanju z novimi izzivi** kot so obvladovanje tveganj, boj proti podnebnim spremembam, učinkovitejše gospodarjenje z vodami, čim boljše izkoriščanje bioenergije in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

V tem okviru ministri predlagajo, da Komisija preuči možnosti za razvoj ukrepov upravljanja s tveganji. Na nova tveganja je potrebno odgovoriti širše, tudi z drugimi politikami, v okviru SKP pa v okviru obstoječih ukrepov razvoja podeželja.

Ministri so opozorili tudi na morebitne težave v primeru odgovarjanja na te izzive preko širitve sedanjega obsega zahtev navzkrižne skladnosti. Glede podpore za energetske rastline pa so bili mnenja, da je spodbujanje bioenergije možno tudi preko uporabe drugih instrumentov.

To je le nekaj ključnih predlogov prilagoditev, ki so plod intenzivnega dela tako na delovnih kot ministrskem nivoju od lanskega novembra.

Delo ministrstva v zadnjem letu

In kako se na te razmere odziva slovensko kmetijstvo?

Stanje v kmetijstvu je z vidika **dohodka relativno ugodno in stabilno**, kar dokazujejo tudi številke o povečani produktivnosti v praktično vseh pomembnejših segmentih kmetijske proizvodnje, stabilnem staležu živine in kmetijskih površinah v obdelavi. Seveda pa se na ministrstvu in Vladi RS zavedamo težjega stanja v slovenski živinoreji in prašičereji, predvsem ob višanju cen krme, goriva in drugega repromateriala za kmetijstvo.

Prav zato smo v zadnjem letu sprejeli številne ukrepe za izboljšanje stanja v kmetijstvu in mu v letošnjem letu namenili občutno več sredstev. Obseg izplačanih sredstev za neposredna in izravnalna plačila OMD bo **v letošnjem letu višji za 60 mio EUR** glede na 2007. Poudarjam, da **danes slovenski kmetje prejemajo neposredna plačila na ravni kolegov iz držav bivše petnajsterice**, kar pa ne velja za večino drugih novih držav članic EU.

Še pred imenovanjem za ministra v Državnem zboru RS sem se zavezal, da bo **ministrstvo kmetom izplačalo prevzete obveznosti iz preteklosti**.

Obljubo smo izpolnili in kmetom lani izplačali vse v preteklosti prevzete obveznosti kot tudi zagotovili sredstva za izplačilo celotne škode za leto 2006. Razširili smo namen in zagotovili dodatna sredstva za **sofinanciranje zavarovanj v kmetijstvu**, kar je pomemben korak v boju proti podnebnim spremembam. Ministrstvo že izvaja in načrtuje tudi nekatere druge ukrepe povezane z proizvodnimi in dohodkovnimi riziki zaradi klimatskih sprememb.

Večkrat je bilo omenjeno, da kmetje lani prvič niso prejeli nobenih **izplačil za ukrepe 2007**. Na ministrstvu se zavedamo tega kot tudi pomena plačil SKP. Prav zato **ARSKTRP dela vse, da bo v danih možnostih, vsekakor pa v rokih, predpisanih s strani EU, izdala odločbe in izplačala ukrepe za 2007**.

Ko govorimo o rokih, poudarjam, da nikjer ni določeno, da mora ministrstvo oziroma plačilna agencija napovedati natančne roke izplačil. Ti so določeni v predpisih in v okviru teh moramo izplačevati. Je pa res, da smo že konec lanskega leta, bolj natančno pa v začetku tega leta prvič napovedali okvirne roke predvsem z namenom, da bodo kmetje lažje načrtovali svoje finančne obveznosti.

Slišati je tudi primerjave z izplačevanjem ukrepov v sosednji Italiji in Avstriji. Verjetno ni potrebno izpostavljati dejstva, da je večina starih držav članic začela izvajati reformo neposrednih plačil leta 2005. Slovenija pa jo je izvedla lansko leto, poleg tega pa je morala svoj sistem prilagoditi tudi na nov program razvoja podeželja. Zaradi podobnih težav, ki jih ima trenutno tudi Slovenija z izplačili, kot posledica prehoda iz stare na novo shemo izvajanja, je namreč tudi **v nekaterih starih država članicah prihajalo do zamud¹ z izplačili**, zaradi česar je v prvih mesecih leta 2006 ostalo v evropskem kmetijskem proračunu neizplačanih 865 milijonov EUR. Ključno sporočilo je, da ARSKTRP brez večjih odstopanj že izdaja odločbe v skladu z napovedanimi okvirnimi, predvsem pa zakonskimi roki.

¹ Eden največjih zamudnikov: Anglija, ki je običajno subvencije kmetom izplačala med oktobrom in januarjem; po obljubah ministra naj bi jih začeli s februarjem 2006, dejansko pa so začeli izplačevati šele junija.

Z namenom, da bi omilili posledice višanja stroškov pridelave in prireje, je Vlada RS pomembno **znižala predviden obseg obdavčitve kmetijstva**. Na pobudo ministrstva je s spremembami zakona o javnem naročanju kmetom in njihovim združenjem **prvič dana možnost, da kandidirajo na javne razpise za dobavo hrane v javne zavode**.

Slovensko kmetijstvo in živilska industrija sta lani dobila tudi **nov program razvoja podeželja**, ki omogoča črpanje evropskih sredstev za dvig konkurenčnosti sektorja. Razširili smo krog upravičencev in omogočili podpore manjšim kmetijam, dali poudarek na izobraževanju in usposabljanju, razvoju podjetništva na podeželju, pomembno poudarili pomen investicij, ki prispevajo k prilagoditvam kmetijske proizvodnje na klimatske spremembe itd.

Pomembni premiki so bili doseženi tudi na **zakonodajnem področju**, s katerimi želimo zagotoviti boljše delovanje sektorja. Sprejete so bile spremembe zakonov o fitofarmaceutskih sredstvih, zadrugah; gozdovih; divjadi in lovstvu ter KGZS. V Državnem zboru RS je nov zakon o kmetijstvu, s katerim je Vlada RS zaščitila kmeta in pravico do kmetovanja, poenostavila administrativne postopke in uvedla številne druge novosti, ki bodo pomagale slovenskemu kmetu pri pridobivanju sredstev in kmetovanju. Trudimo se še za sprejetje zakona o promociji, ki bo prispeval h krepitvi ugleda v Sloveniji pridelane in predelane hrane, čemur ministrstvo posveča posebno pozornost.

Interese slovenskega kmetijstva **uspešno zastopamo tudi v evropskih institucijah**. Naj samo omenim finančno ugodno reformo vinskega sektorja, dodatnih 12 mio EUR za pridelovalce sladkorne pese. Poleg tega smo podprli tudi vse ukrepe na ravni EU, ki bi lahko pripomogli k stabilizaciji razmer na kmetijskih trgih.

Poleg zagotovitve stabilnosti in predvidljivosti v kmetijstvu pa sem si za eno izmed ključnih vodil pri našem delu zadal načelo partnerstva. Upam si trditi, da **ministrstvo v največji možni meri upošteva pripombe nevladnih organizacij tako pri načrtovanju kot izvedbi posameznih kmetijskih ukrepov**.

Ta odnos pa se po mojem mnenju prevečkrat izkorišča za neargumentirane kritike dela ministrstva, medtem ko nevladni partnerji ne prepoznajo tudi svoje odgovornosti za stanje in predvsem gospodarski razvoj tega sektorja.

Vloga zadrug in njihovega sistema

Spoštovani gostje, cenjeni zadržniki!

Zaradi dinamičnega ekonomskega okolja, ki je stalnica evropskega kmetijstva in živilskopredelovalne industrije mora tudi slovenski združni sistem stalno iskati svojo vlogo in način delovanja. Zdruge so **v razvitih državah ključni element tega dinamičnega okolja**, saj povezujejo kmetijske proizvajalce, živilskopredelovalno industrijo in trgovino. Vloga zadrug mora biti predvsem ekonomska – poslovna, pri čemer pa mora združništvo ohranjati elemente, ki lahko učinkoviteje odgovorijo posebnostim kmetijske proizvodnje.

Zdruge so v Sloveniji večinski lastniki v največjih mlekarnah, kar mora dati podlago za izboljšano ekonomsko učinkovitost v tej verigi. Mlečna veriga je pred izrazitimi izzivi in **samo trdna verižna povezanost med kmetijstvom in domačo živilskopredelovalno industrijo** lahko olajša procese prilagajanja spremembam in zagotovi ugodnejši izid.

Lastnina zadrug v živilski industriji pomeni izredno veliko priložnost a hkrati veliko odgovornost za uspešnost poslovanja celotne verige. Ključna naloga lastnikov je, da **oblikujejo jasne cilje in natančna pričakovanja**, potem pa **poiščejo kompetentne upravljavce podjetij**, ki bodo te cilje in pričakovanja udejanjili.

Zadruga imajo in bodo imele tudi po pregledu SKP še vedno pomembno vlogo v slovenskem kmetijstvu in pri razvoju podeželja. Prav zato moramo skupaj storiti vse, da bomo povečevali njihovo konkurenčnost na trgu ter s tem omogočali trdnost in celovitost združnega sistema. Le tako lahko kmetje - združniki in ostali prebivalci podeželja kot tudi celotna agroživilska veriga od ideje slovenskega združništva pričakujejo dolgoročne pozitivne učinke!

Letos ponovno poudarjam: **novim razmeram v kmetijstvu in tudi sicer širše na globalnem trgu se je potrebno prilagajati in prav v teh spremembah iskati naše prednosti**. Slovenija jih ima kar nekaj.

Ali jih bodo znale izkoristiti tudi zadruga in slovenski združni sistem ter se ustrezno odzvati na nove izzive pa je vprašanje, na katerega bi moral dati odgovor tudi letošnji posvet.

Še naprej vam želim uspešno delo in prijetno druženje!